

**კურორტ „გოდერძის“ მიმდებარე ტერიტორიის განაშენიანების დეტალური გეგმის წინასაპროექტი კვლევა და
განვითარების კონცეფცია**

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტრო
სივრცითი მოწყობისა და ტექნიკური ზედამხედველობის დეპარტამენტი

სივრცითი მოწყობის ჯგუფი

ზვიად ბურჭულაძე
ჯგუფის ხელმძღვანელი
(არქიტექტორი, არქიტექტურის აკადემიური დოქტორი)

გრიგოლ გარუჩავა
(არქიტექტორი)

მალხაზ ქათამაძე
(არქიტექტორი)

ნინო გამხოშვილი
(არქიტექტორი)

ლაშა ჟღენტი
(არქიტექტორი)

სერგო ჭყონია
GIS გეოინფორმაციული
სისტემის სპეციალისტი

სივრცითი მოწყობის ჯგუფი

სარჩევი

შესავალი.....	4
წინასაპროექტო კვლევა.....	6
ფიზიკური გარემოს კვლევა	7
გეოგრაფიული მდებარეობა და ფართობი	7
კლიმატი.....	12
სეისმოლოგია, გეომორფოლოგიური პროცესები და ეკოლოგია	14
ბუნებრივი და კულტურული ფასეულობები.....	18
ინფრასტრუქტურა	21
დოკუმენტური კვლევა.....	23
საკადასტრო მონაცემები და საკუთრების ანალიზი.....	23
სამართლებრივი აქტების მონაცემები.....	24
წინასაპროექტო კონცეფცია	26

შესავალი

თანამედროვე ეპოქაში, ხულოს მუნიციპალიტეტის ადგილი რეგიონსა და ქვეყნის განსახლების სისტემაში, დასახლებათა ტექსტურ-სისტემაში, ასევე, სოციალურ-ეკონომიკური და ურბანული განვითარების პერსპექტივები, დაკავშირებულია საქართველოს ახლებურ გეოპოლიტიკურ გამოწვევებთან.

როგორც ცნობილია, ხულოს მუნიციპალიტეტი როგორც აჭარის ა.რ. შემადგენელი ნაწილი წარმოადგენს საქართველოს ისტორიულ-გეოგრაფიული პროვინციას და გეოპოლიტიკური თვალსაზრისით, თავისებურ ისტორიულ-გეოგრაფიულ ჯვარედს, სადაც ისტორიულად გადიოდა აღმოსავლეთ-დასავლეთის მიმართულების ცივილიზაციური, გეოპოლიტიკური, კულტურული, ეკონომიკური, სავაჭრო და მრავალი სხვაგვარი ვექტორები.

უდავოა, რომ ამ მუნიციპალიტეტს გარკვეული ეკონომიკური პოტენციალი და მნიშვნელობა გააჩნია, თუმცა ეს პოტენციალი სრულიად არ არის გამოყენებული, რაც უარყოფითად მოქმედებს მის დასახლებათა სოციალურ-ეკონომიკურ და სივრცით-ფუნქციურ განვითარებაზე.

ამასთან, ადამიანური და ბუნებრივი რესურსებით მდიდარი სივრცე, მიზანმიმართული ურბანული პოლიტიკის გატარების შედეგად, შესაძლოა გახდეს ერთ-ერთი სწრაფად განვითარებადი მუნიციპალიტეტი.

ხულოს მუნიციპალიტეტის ეკონომიკურ-გეოგრაფიული მდებარეობის ძირითადი ნიშნებია:

1. ევროპისა და აზიის გზების გასაყარზე მდებარეობა;
2. აჭარაზე გამავალი ტრანსევრაზიის საერთაშორისო მნიშვნელობის სატრანსპორტო კომუნიკაციების არსებობა;
3. მიმზიდველი და უნიკალური ბუნებრივ-გეოგრაფიული მდებარეობა, რომელიც ხელს უწყობს ტურიზმის განვითარებას.

ქვეყნისთვის ძალზედ მნიშვნელოვანია - განსახლების ახალი - „სამხრეთის ღერძის“ (გოდერძი - ხულო - შუახევი - ქედა - ხელვაჩაური - ბათუმი) ფორმირება. განსახლების ცენტრალური და, არსებითად, ერთადერთი ღერძის პარალელური „დუბლიორი“- სამხრეთის ღერძის გაჭრა ხელს შეუწყობს ქვემო ქართლის, სამცხე-ჯავახეთის, ზემო აჭარის, მათ შორის ხულოს მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას, „ურბანული ზრდის ფოკუსების“ გაჩენას, მოსახლეობის დასაქმებას; სამხრეთის მარშრუტის არჩევა დამატებითი არგუმენტი იქნებოდა ქართულ-სომხური პოლიტიკური ურთიერთობების ჰარმონიზაციის საქმეში. გასათვალისწინებელია, რომ საერთაშორისო კონვენციის „იმ სახელმწიფოთა სატრანზიტო ვაჭრობის შესახებ, რომელთაც არა აქვთ გასასვლელი ზღვაზე“ თანახმად, სომხეთის ტვირთების გასვლას შავ ზღვაზე, უწინარესად, ბათუმზე, ხელშეწყობა უნდა ჰქონდეს, რაც საქართველოსაც მნიშვნელოვან ეკონომიკურ მოგებას მოუტანს. ასევე მნიშვნელოვანია მგზავრთნაკადების გადაადგილების გააქტიურება სომხეთიდან აჭარის შავი ზღვისპირა ქალაქების მიმართულებით, რადგანაც ამ მარშრუტის არჩევის შემთხვევაში მნიშვნელოვნად მცირდება მგზავრობის დრო სომხეთიდან შავი ზღვისპირეთის საკურორტო დასახლებებამდე. ამრიგად, მოხდება აღნიშნული მარშრუტის გასწვრივ სხვადასხვა სახის სერვისული მომსახურების გაჩენა, რაც გარკვეულ ურბანული სივრცის ჩამოყალიბების შესაძლებლობას იძლევა.

სამხრეთის მარშრუტი მნიშვნელოვანია იმ თვალსაზრისითაც, რომ ბათუმი-ფოთის ეკოლოგიურად მოწყვლად მონაკვეთს აარიდებს ტრანზიტული, ბათუმის პორტისკენ და თურქეთისკენ მიმართული ტვირთების დიდ ნაწილს და, ასევე, განტვირთავს შიდა ქართლის, იმერეთის, სამეგრელოს, გურიისა და აჭარის ზღვისპირეთის სატრანსპორტო საკომუნიკაციო ქსელს.

განსახლების სამხრეთის ღერძის გააქტიურება უთუოდ გავლენას იქონიებს ხულოს მუნიციპალიტეტისა და მთლიანად რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობაზე, მოსახლეობის დასაქმებაზე და დასახლებათა განვითარებაზე. დადებით მხარეებთან ერთად, ამ ვარიანტის უარყოფით მხარეებად რჩება სეზონური ბუნებრივ-კლიმატური პირობები - მაღალმთიანეთი, ზამთარში თოვლიანობა, რაც პროექტის ტექნიკურ-ეკონომიკურ მაჩვენებლებზე ახდენს გავლენას.

ხულოს მუნიციპალიტეტში განხორციელებული ერთერთი ყველაზე მაშტაბური პროექტი სამთო სათხილამურო კურორტ „გოდერძის“ დაგეგმარება და მისი მშენებლობაა. პროექტის დაგეგმარება 2011 წელს დასრულდა, ხოლო 2014 წლიდან ამოქმედდა, რომელმაც ტურისტები სრული დატვირთვით 2015 წლის იანვრიდან მიიღო.

ამჟამად კურორტ გოდერძიზე 2, 2000 მეტრი სიგრძის ღია სავარძლებიანი და 1800 მეტრი სიგრძის გონდოლებიანი, საბაგრო ფუნქციონირებს. სათხილამურო ტრასების საერთო სიგრძე 8 კმ-ს აღწევს. აქვეა განთავსებული ახლადამშენებული საცხოვრებელი კოტეჯები, სასტუმრო და კვების ობიექტი. და ცხენით გასეირნება, პარაპლანით ფრენა და გოლფის თამაში. მსურველებს შეუძლიათ დააგემოვნონ ადგილობრივი სამკურნალო-მინერალური წყლები და მოინახულონ „გოდერძის ნამარხი ტყე“, რომელიც მსოფლიოში ერთერთი უნიკალურია. აქვე მდებარეობს

მომწესხველი მწვანე ტბა, სადაც ზაფხულობით კემპინგის მოსაწყობად საუცხოო ადგილია. აქვეა სამკურნალო მინერალური წყალი „ზანკები“. ტერიტორია შთამბეჭდავია თავისი ბუნებით, სუფთა ჰაერით, ულამაზესი პეიზაჟებით და კარგად აღჭურვილი სათხილამურო ტრასებით.

კურორტი გოდერძი სტუმრებს მთელი წლის მანძილზე მასპინძლობს. ზაფხულობით შესაძლებელია ალპური მთის და ტყის ჰაიკინგი, ველოსიპედით

კურორტის განვითარების არეალი – 633.45 ჰა მოიცავს. განაშენიანების რეგულირების გეგმის მიხედვით „გოდერძი“ ერთდროულად 7 000 დამსვენებელის მიღებას შეძლებს.

განაშენიანების რეგულირების გეგმით კურორტზე დასასვენებელი, სპორტული და სარეკრიაციო ადგილები განისაზღვრა. დოკუმენტი ასევე, კურორტზე განსათავსებელი ობიექტების ქალაქმშენებლობით პარამეტრებს, ობიექტების გაბარიტებსა და სიმაღლეს მოიცავს.

განაშენიანების გეგმაში ასევე გაწერილია შენობების ადგილი, მათი ფუნქციური დანიშნულება, შიდა გზების კონტური, საინჟინრო-კომუნალური ინფრასტრუქტურის სქემა. ახალი რეგულირების გეგმით კურორტის არსებულ 2 საბაგირო გზას კიდევ 4 დაემატება, მოეწყობა ასევე ახალი სათხილამურო ტრასები.

კურორტის 2017 წლის ბიუჯეტით უკვე განსაზღვრულია ცენტრალური გზიდან კურორტამდე მისასვლელი 500 მეტრი გზისა და შიდა საკურორტო 1 750 მეტრი გზის კეთილმოწყობა. აღნიშნული პროექტები დაახლოებით 4 მლნ. ლარით დაფინანსდება.

წარდგენილია ახალი სასტუმროს მშენებლობის კონკრეტული გეგმები, ინფრასტრუქტურული პროექტის განვითარების, გაზიფიკაციის, ზოგადად ტერიტორიის კეთილმოწყობის გეგმებიც. ახალი ინფრასტრუქტურული პროექტები რეგიონის ეკონომიკის გაძლიერებას და მთაში მცხოვრები მოსახლეობის დასაქმებას შეუწყობს ხელს. კურორტი „გოდერძი“ საერთაშორისო დონის კურორტი გახდება, რომელიც აქტუალური იქნება წლის ოთხივე სეზონზე”

კურორტ „გოდერძის“ განვითარების სტრატეგიის მიზანია: კომპლექსურად განვითარებული კურორტი. გააზრებული, პრაქტიკულად განხორციელებადი გეგმით, რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება, ინვესტიციების მოზიდვის დამატებითი შესაძლებლობების შექმნა, აჭარაში ტურისტული სეზონის გახანგრძლივება, მაღალმთიან რეგიონში სამუშაო ადგილების შექმნა.

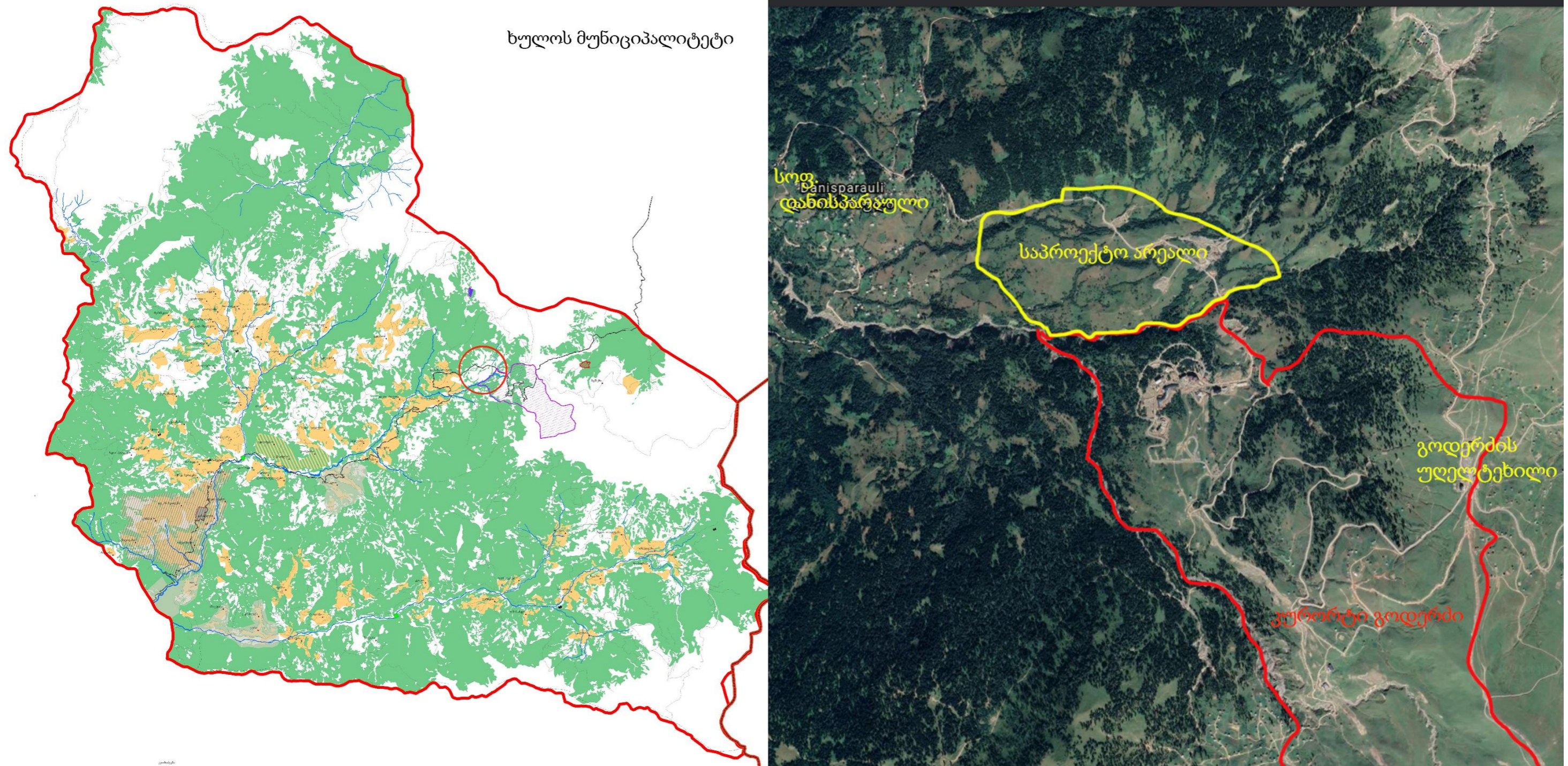
აჭარის ა/რ მთავრობის დავალებით განხილულ იქნა და საბოლოოდ განისაზღვრა კურორტ გოდერძის მიმდებარე ტერიტორიების განვითარების მიზანშეწონილობის საკითხი. 2020 წელს, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტროს სივრცითი ჯგუფის მიერ შემუშავებული, ხულოს მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმის ცვლილების პროექტში განისაზღვრა კურორტ „გოდერძის“ მიმდებარე ტერიტორიის განვითარებისა და დეტალური დაგეგმარების არეალი, რაც წინ უძღვის მოცემული კვლევისა და კონცეფციის შემუშავებას.

წინასაპროექტო კვლევა
(საბაზისო მონაცემები)

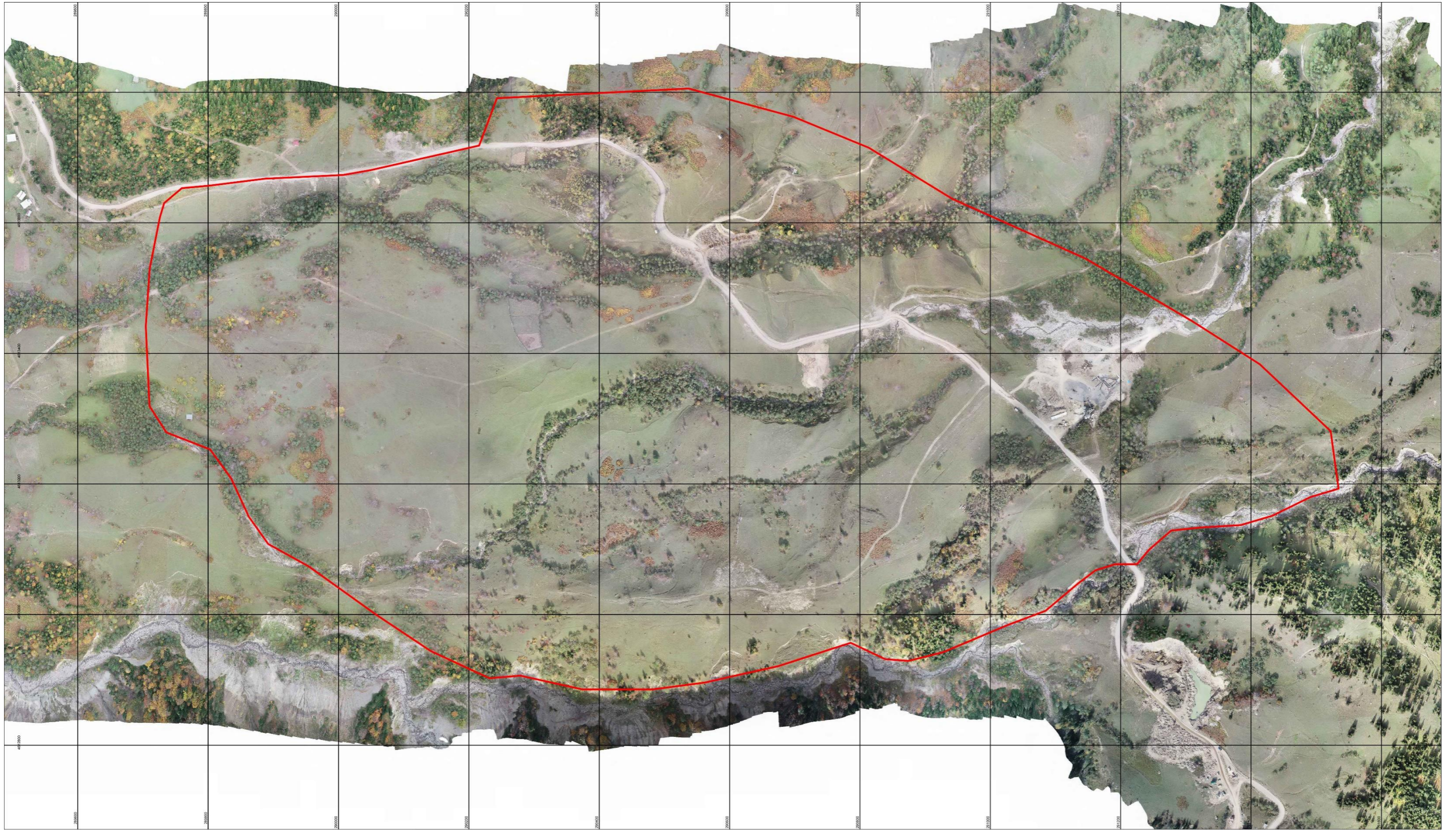
ფიზიკური გარემოს კვლევა

გეოგრაფიული მდებარეობა და ფართობი

საპროექტო ერთეული მდებარეობს ხულოს მუნიციპალიტეტში, სოფელ დანისპარაულის მახლობლად და ესაზღვრება უშვალოდ კურორტ „გოდერძს“ ჩრდილო ჩრდილო-დადავლეთის მხრიდან და შეადგენს 114,8 ჰექტარს.

სივრცითი მოწყობის ჯგუფი

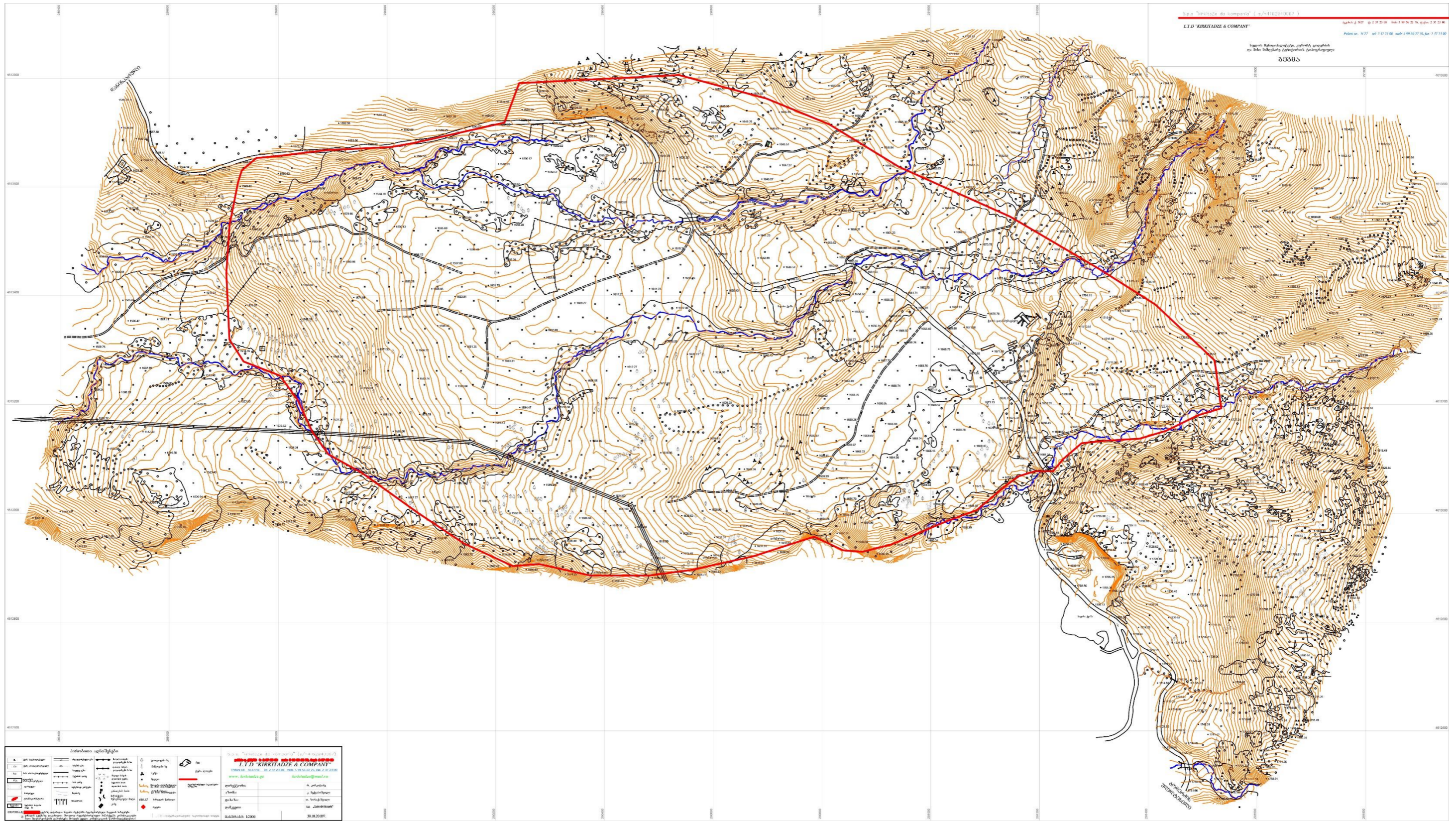
სივრცითი მოწყობის ჯგუფი

ტერიტორია გაუნაშენებელია და ძირითადად წარმოადგენს მდელოს ტიპის გამწვანებულ არეალს.

სივრცითი მოწყობის ჯგუფი

ტოპოგრაფიული რუკა

სივრცითი მოწყობის ჯგუფი

კლიმატი

ხულოს მუნიციპალიტეტი — თვითმმართველი ერთეული საქართველოში, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის შემადგენლობაში. ის რესპუბლიკის ერთ-ერთი ყველაზე მაღალმთიანი მუნიციპალიტეტია. იგი განლაგებულია არსიანისა და მესხეთის ქედების კალთებზე, ზღვის დონიდან 400–3007 მეტრის სიმაღლეზე. უმაღლესი წერტილია მთა ყანლი (3007 მეტრი ზღვის დონიდან). ფართობი – 710 კვ.კმ. მოსახლეობა – 26,3 ათასი კაცი (01.01.2020-ის მდგომარეობით). მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ცენტრია დაბა ხულო (1007 მცხოვრები, დაბის სტატუსი – 1964 წლიდან).

ხულოს მუნიციპალიტეტის გეოგრაფიული ბარიერები (ოროგრაფიული, გეოლოგიური, კლიმატური) უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებენ იმ გეოეკოლოგიური პროცესების ფორმირებაში, რაც უპირველეს ყოვლისა ეხება ჰავის, შემდგომ კი ჰიდროგრაფიული ქსელის, გეოდინამიური პროცესების, ნიადაგების, მცენარეულობის და ლანდშაფტების განვითარების თავისებურებებს. ისინი ასევე განსაზღვრავენ ადამიანის სამეურნეო საქმიანობის ფორმებს და შესაბამისად - ლანდშაფტურ-ეკოლოგიურ ვითარებას.

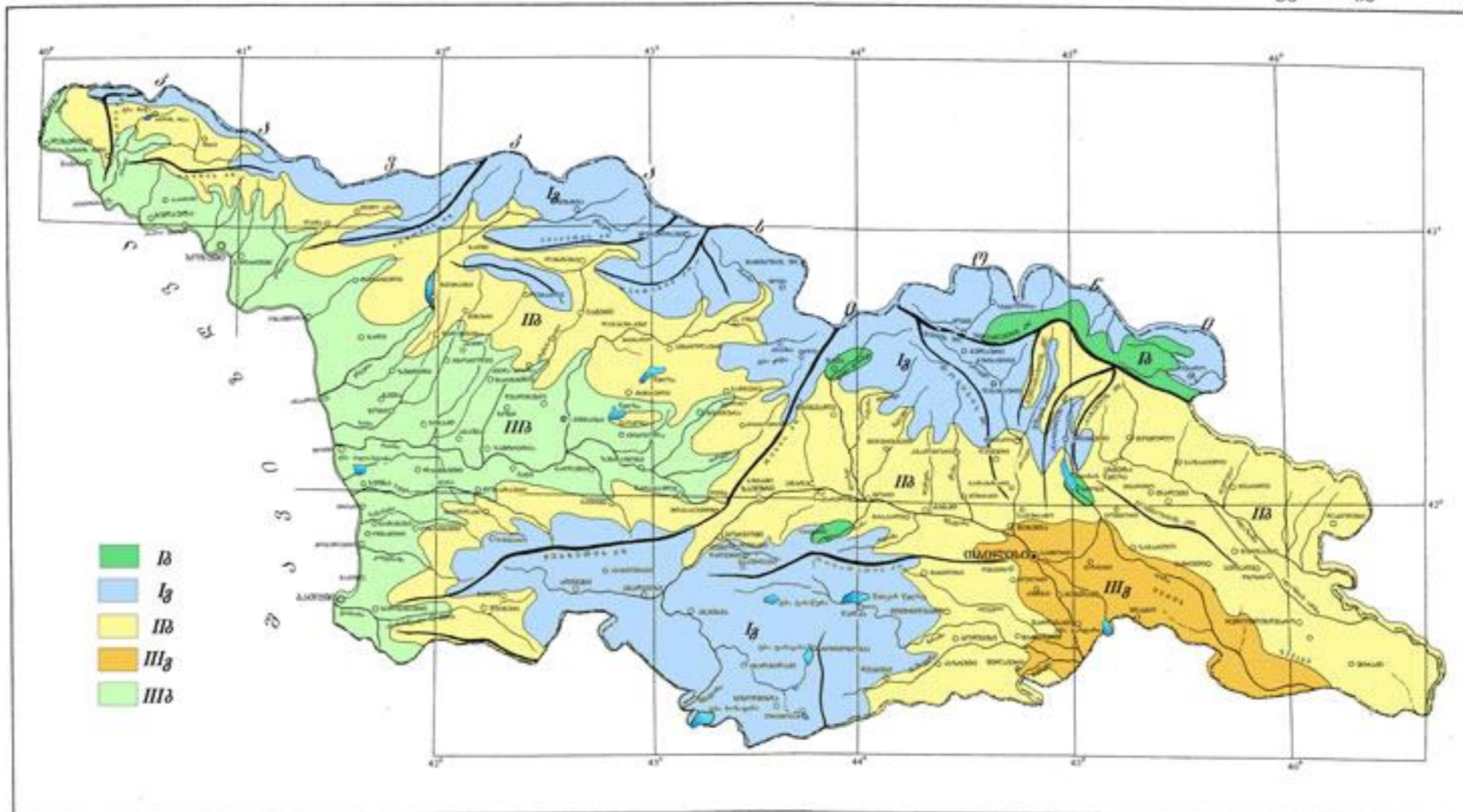
უნდა აღინიშნოს, რომ მუნიციპალიტეტის მაღალმთიან ზონაში ტემპერატურა მნიშვნელოვნად დაბალია. ნალექების რაოდენობა წლიურად 1300მმ–დან (ხულო 1320მმ) 2400-2500მმ–დე (გოდერძის უღელტეხილი) აღწევს. მუნიციპალიტეტი გამოირჩევა ხანგრძლივი და დიდთოვლიანი ზამთრით, რომლის ნამქერები ჩვეულებრივ შუა ზაფხულამდე რჩება.

N	პუნქტების დასახელება	თვის საშუალო, 0 C												თვის მაქსიმალური, 0 C											
		იანვარი	თებერვალი	მარტი	აპრილი	მაისი	ივნისი	ივლისი	აგვისტო	სექტემბერი	ოქტომბერი	ნოემბერი	დეკემბერი	იანვარი	თებერვალი	მარტი	აპრილი	მაისი	ივნისი	ივლისი	აგვისტო	სექტემბერი	ოქტომბერი	ნოემბერი	დეკემბერი
12	ხულო	6,8	6,9	9,3	10,9	11,2	10,9	9,7	10,2	10,9	9,6	7,9	6,5	15,2	16,0	21,0	23,0	23,2	22,1	21,5	22,6	23,5	22,0	17,0	15,0

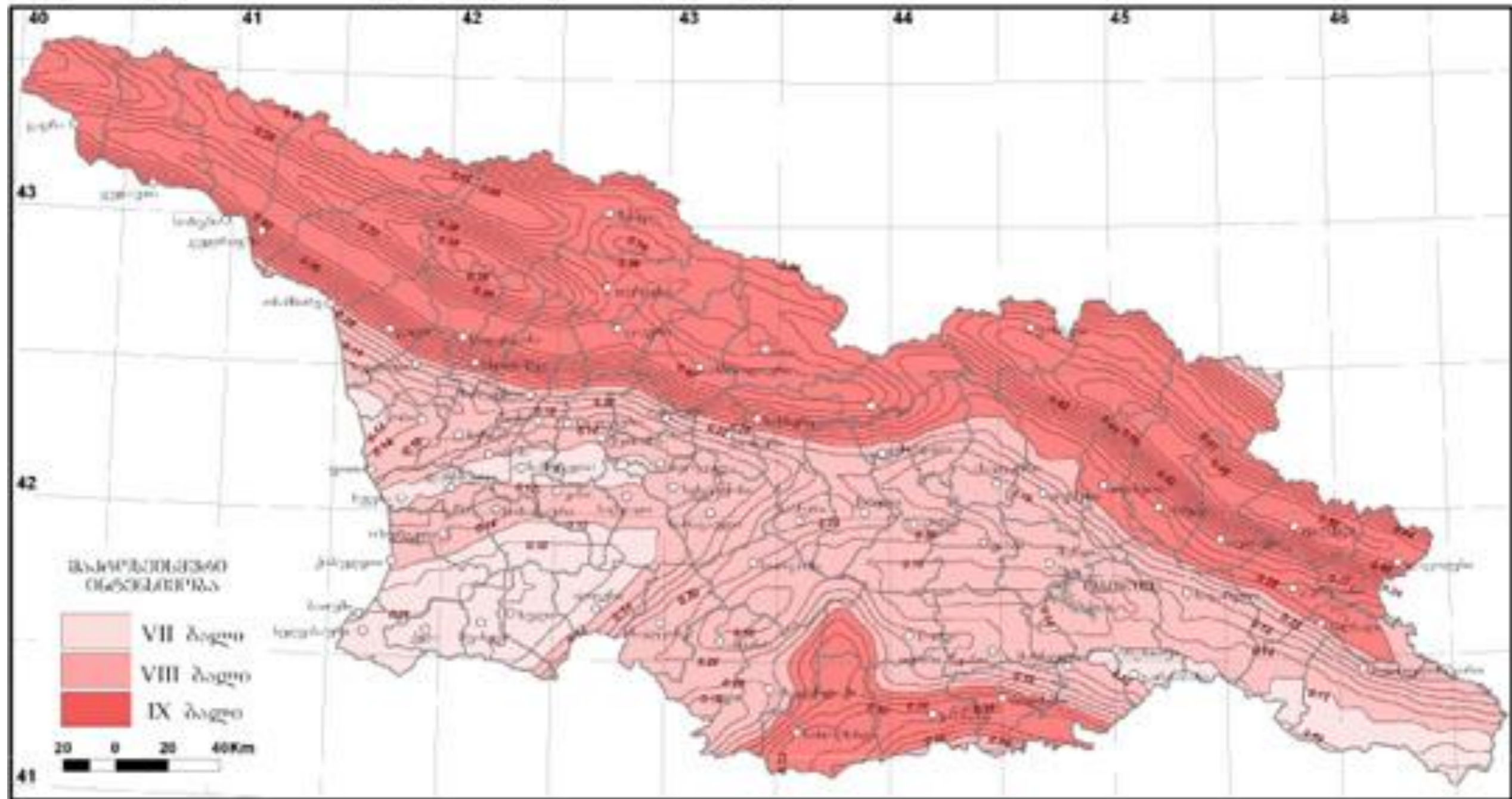
N	პუნქტების დასახელება	კოორდინატები			ბარომეტრული წნევა (ჰპა)
		გეოგრაფიული განედი (გრადუსი და მინუტი)	გეოგრაფიული გრძედი (გრადუსი და მინუტი)	სიმაღლე ზღვის დონიდან (მ)	
1	2	3	4	5	6
1	სოფ. დანისპარაული	41°39'	42°19'	1570	760

სამშენებლო კლიმატური დარაიონებით ხულოს მუნიციპალიტეტი მიეკუთვნება IIგ ქვერაინს

N	პუნქტების დასახელება	ნალექების რაოდენობა წელიწადში, მმ	ნალექების დღეღამური მაქსიმუმი, მმ
1	ხულო	1228	133

სამსხრმლო სამსხრმლოების რუკა მაქსიმალური პორიზონტულ აქტარებასა და ბაღებში

საქართველოს ეკონომიკის მინისტრის 2009 წლის 7 ოქტომბრის N 1-1/2284 ბრძანების მიხედვით რიყეთის თემი მიეკუთვნება შვიდ ბალიან რაიონს A - სეისმურობის უგანზომილებო კოეფიციენტით 0/09

ნიადაგები მუნიციპალიტეტის სუბალპურ და ალპურ ზონებში - გვხდება უმთავრესად მთის მდელოს კორდიანი და კორდიან-ტორფიანი ნიადაგები, აქაური ნიადაგები უმთავრესად მცირე სისქისაა, ზოგან ინტენსიური ეროზიული ზემოქმედების შედეგად სრულიად ჩამორეცხილია. აქაური ყომრალი და ფხვიერი ნიადაგები ხელს უწყობენ მაღალხარისხოვანი „სამსუნისა“ და „ტრაპიზონის“ ჯიშის თამბაქოს მოყვანას. კარგ მოსავალს იძლევა აგრეთვე ხილი, ლობიო, ბოსტნეული და სხვა.

ხულოს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე აღმართულია არსიანის, ანუ მწვანე ყანლის მთა, რომლის სიმაღლე ზღვის დონიდან შეადგენს 3007 მეტრს აქვეა მისივე ქედები და სხვადასხვა განშტოებანი, უღელტეხილები, რომლებიც ზღვის დონიდან 2500 მეტრს არ აღემატებიან, მათ შორისაა გოდერძის უღელტეხილი, რომლის სიმაღლე 2025 მეტრია, ის ხულოს მუნიციპალიტეტისგან ჩრდილო-აღმოსავლეთით მდებარეობს. რელიეფი ძირითადად გამოყოფილ-დანაწევრებულია მცირე თუ შედარებით დიდ მდინარეთა ღრმა, ეროზიული ხეობებით. რაიონისათვის მეტად დამახასიათებელია მეწყერები, ზვავები, სელური ნაკადები. ასევე დამახასიათებელია ზედა და შუალედური ვულკანოლოგიური წყებები. კლდოვანი და ძნელად მისადგომია.

ამრიგად, ხულოს სატყეო ადმინისტრაციას აღმოსავლეთით ესაზღვრება არსიანის ქედი, ამ ქედის საშუალო სიმაღლე ზღვის დონიდან 2000-3000 მეტრს შორის მერყეობს. მისი უმაღლესი მწვერვალია არსიანი 3165 მეტრი, რომელიც თურქეთის ტერიტორიაზე მდებარეობს, აჭარაში ამ ქედის უმაღლეს მწვერვალად ყანდის მთა ითვლება - 2987 მეტრი. აღსანიშნავია აგრეთვე შემდეგი მთები: ჭანჭახის მთა - 2403 მეტრი. აბანოს-ყელის მთა - 2375 მეტრი. ხიხანის მთა 2586 - მეტრი. გოდერძის უღელტეხილი - 2027 მეტრზე მდებარეობს, ამ უღელტეხილზე გადის "ანგისა-ახალციხის" გზატკეცილი. ჩრდილოეთიდან ესაზღვრება მესხეთის ქედი, სადაც აღსანიშნავია ზატის მთა-2676 მეტრი. სამარილის მთა - 2180 მეტრი. საცერავის მთა - 2503 მეტრი. სადი-წყაროს მთა -2355 მეტრი. დასავლეთით ესაზღვრება შუახევის სატყეო ადმინისტრაციასთან გამყოფი ქედები, ქარამის მთა - 2081 მეტრი. სამხრეთით ესაზღვრება შუახევის სატყეო ადმინისტრაციასთან გამყოფი ქედები, სადაც აგრეთვე აღსანიშნავია: თელნარის-წვერის მთა - 1697 მეტრი. ცხენის-სამოვარის მთა - 1588 მეტრი. ფურტიოს მთა - 1560 მეტრი.

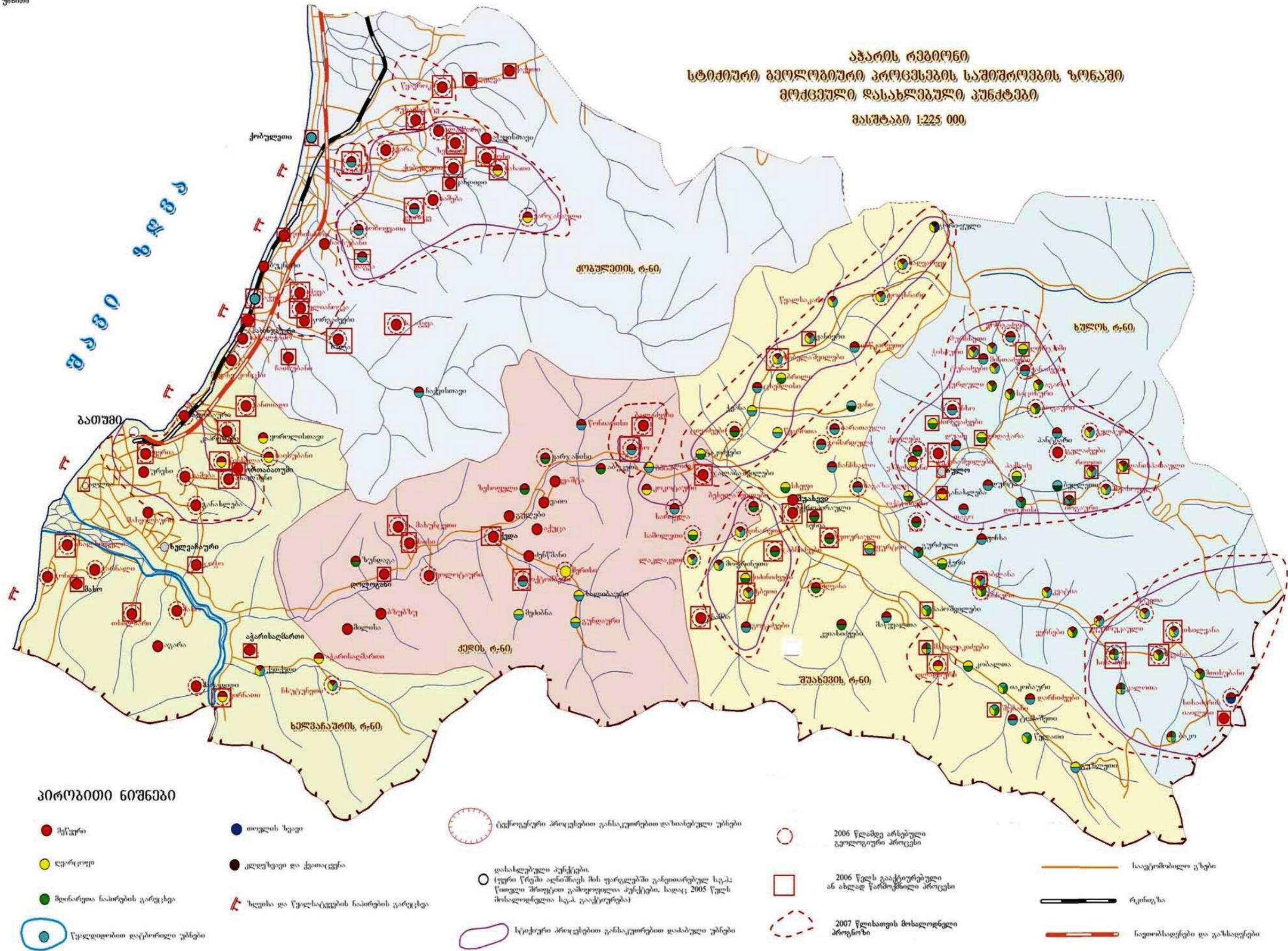
რელიეფი დანაწევრებულია მდინარე აჭარისწყლისა და მისი შენაკადების ეროზიული ხეობებით. ფერდობებზე გვხვდება სხვადასხვა ასაკის ტერასების ფრაგმენტები. რელიეფი აგებულია შუაეოცენური ანდეზიტებითა და ჰიდროკლასტოლითებით, ვულკანოგენური ფაციესის შრეებრივი ტუფ-ბრექჩებით, ტუფ-ქვიშაქვებითა და არგილიტებით. არის შუა და ზედაეოცენური სიენიტ-დიორიტები.

ხულოს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ლანდშაფტის შემდეგი სახეებია: 1. ტყის და ყომრალი ნიადაგები საშუალო მთებითა და ფიჭვნარ-არყნარით; 2. მთა ხეობათა ლანდშაფტი ტყე-მდელოს მცენარეულობითა და ალუვიური ნიადაგებით; 3. **სუბალპური მდელო ბუჩქნარი მთის-მდელოს ნიადაგებზე**; 4. **ალპური მდელოს ლანდშაფტი მთის მდელოს ნიადაგებზე**; 5. მაღალმთიანი გლაციალური ლანდშაფტი სუბნივალური და ნივალურისარტყლები.

აჭარა საქართველოს იმ რეგიონთა რიცხვს განეკუთვნება, სადაც ბოლო სამი ათეული წლის განმავლობაში ძალზედ გააქტიურებულია სტიქიური გეოლოგიური პროცესები (ეროზია,მეწყერულ-კლდეზვავური მოვლენები, ღვარცოფები, თოვლის ზვავები).

როგორც ცნობილია, სტიქიური მოვლენების გააქტიურებაში მოქმედებს რამდენიმე ფაქტორი: კლიმატური, გეოლოგიური და ანთროპოგენული, ანუ ადამიანის სამეურნეო საქმიანობით გამოწვეული მოვლენები. ხულოს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის დიდი ნაწილი წარმოადგენენ გორაკ-ბორცვიან რელიეფს. გეოლოგიურ აგებულებაში მონაწილეობას ღებულობენ შუა ეოცენის ასაკის ვულკანოგენური ტუფობრექჩიები, ბრექჩიები, ტუფები და სხვადასხვა წარმოშობის ვულკანოგენური წარმონაქმნები, რომლებიც უმეტეს შემთხვევაში გადაფარულია მეოთხეული ასაკის დელუვიური ნალექებით, თიხა-თიხნარებით და სხვადასხვა უხეშნატეხოვანი მასალების ჩანართებით, ხოლო მდინარეთა ხეობებში-ალუვიური ნალექებით. ვულკანოგენური წარმონაქმნები უმეტეს შემთხვევაში ქიმიურად გამოფიტულია და ხასიათდებიან მკვეთრად დაქვეითებული ფიზიკურ-მექანიკური თვისებებით. ეს გარემოება ხელსაყრელ პირობას ქმნის სტიქიური გეოლოგიური პროცესების განვითარებისათვის.

აჭარის რეგიონი
 სტიქიური გეოლოგიური პროცესების საშიშროების ზონაში
 მოქცეული დასახლებული პუნქტები
 მასშტაბი 1:225 000

სივრცითი მოწყობის ჯგუფი

ამ პროცესების განვითარებაში დიდ როლს თამაშობს ასევე რელიეფის მორფოლოგია. გრავიტაციული პროცესები (ჩამოქცევა, მეწყერი, ჩამოშლა) უმეტესად ვითარდება ციცაბო რელიეფის პირობებში, რომლის დახრის კუთხე 25%-ს აღემატება. ფერდობების მდგრადობისა და მეწყრული პროცესების განვითარების უმთავრესი კრიტერიუმი არის ფერდობების ამგები ქანების გაწყლიანება ჭარბი ატმოსფერული ნალექებით. ქანების გაწყლიანება ხდება როგორც ზედაპირული, ასევე გრუნტის წყლებით, რომელთა დონეები მნიშვნელოვნად შეივსო ჩანაჟონი წყლებით. ფერდობების ამგები ქანების გაწყლიანება-გადამძიმებამ გამოიწვია ისედაც სუსტი სტატიკური წონასწორობის დარღვევა და გრავიტაციული პროცესების განვითარება. აღსანიშნავია, რომ დაზიანებული ფართობების უმეტესობა გამოყენებულია სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებად, რაც დიდ ზეგავლენას ახდენს მეწყრული პროცესების აქტივიზაციაზე. სადრენაჟო არხები არ არის გაყვანილი სასოფლო გზების გასწვრივაც, რის გამოც წარმოქმნილი ღვარცოფული ნაკადები მიედინებიან უსისტემოდ და ხელს უწყობენ გეოლოგიური პროცესების აქტივიზაციას.

აღსანიშნავია, რომ დაზიანებული ფართობების უმეტესობა გამოყენებულია სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებად, რაც დიდ ზეგავლენას ახდენს მეწყრული პროცესების აქტივიზაციაზე. სადრენაჟო არხები არ არის გაყვანილი სასოფლო გზების გასწვრივაც, რის გამოც წარმოქმნილი ღვარცოფული ნაკადები მიედინებიან უსისტემოდ და ხელს უწყობენ გეოლოგიური პროცესების აქტივიზაციას.

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიების უსისტემო ათვისებამ გამოიწვია მრავალსპექტრიანი ბუნებრივი ლანდშაფტის ძლიერი ანთროპოგენიაზაცია, ხოლო გეოლოგიურ გარემოში დაიწყო შეუქცევადი რღვევა, ცვლილებები და სტიქიური პროცესების დიდი სიძლიერით წარმოქმნა-აქტივიზაცია, რის გამოც აჭარა საქართველოში ბუნებრივი კატასტროფების ხშირი განმეორებადობის ყველაზე მაღალი რისკის ქვეშ მოექცა. აქ ტექნოგენური წნეხის კოეფიციენტი 0,7-0,9-მდე ავიდა, ხოლო მოსახლეობის 70% გეოეკოლოგიური კრიზისის წინაშე აღმოჩნდა.

ხშირ შემთხვევაში აჭარაში შეუძლებელი ხდება გამიჯვნა და დადგენა იმისა, თუ რომელი პროცესია წარმოქმნილი ბუნებრივი ფაქტორებით და რომელი ანთროპოგენული ზემოქმედებით. ამ გარემოებას კიდევ უფრო ართულებს ის სიტუაცია, რომ უმეტესწილად ერთობლივი, მეწყრული და ღვარცოფული პროცესების წარმოქმნის მექანიზმი და ინტენსივობა გადაჯაჭვულია ერთმანეთზე და ურთიერთს განაპირობებენ. 80%-ზე მეტ შემთხვევაში ღვარცოფების ტრანსფორმაცია დაკავშირებულია მათ კერებში მეწყერული პროცესების გააქტიურებასთან.

საშიში ბუნებრივი პროცესების განვითარება, ბოლო პერიოდში, გამოწვეულია ასევე წარსულში ადამიანის მიერ პერსპექტივაში გაუთვალისწინებელი ინტენსიური შეტევით ბუნებაზე. XX საუკუნის 50-იანი წლებიდან სახელმწიფომ და კერძო პირებმა მდინარეთა ხეობებიდან ინტენსიურად დაიწყეს ქვებისა და ხრეშის ამოღება საცხოვრებელი სახლების და სამრეწველო ობიექტების მშენებლობისათვის, აგრეთვე საძირკვლის და გზების მყარი გრუნტის შექმნისათვის. მოსახლეობის მაღალმა ბუნებრივმა მატებამ გამოიწვია დიდი, დახრილობის 25-40⁰-იანი ფერდობების ათვისება საკარმიდამო ნაკვეთებისა და საცხოვრებელი სახლების მოწყობისათვის. მთიან პირობებში ტყეების გაჩეხვამ მშენებლობისა და შემისათვის დიდი უარყოფითი გავლენა მოახდინა ეკოსისტემაზე. აგრეთვე აღსანიშნავია აფეთქებით და მძიმეწონიანი ტრაქტორებით გზების გაყვანა სოფლებში და ალპურ სამოვრებზე, ალპური სამოვრების გადატვირთვა ჭარბი პირუტყვის მოვებით და სხვა. ჭარბი დასახლების გამო, ხშირად ახალი მოსახლეობა დასახლებას იწყებს წინასწარ შესწავლილ სარისკო მეწყერულ უბნებზე, ადგილებზე, სადაც არის ღვარცოფისა და ზვავის საშიშროება.

სოფელი	გეოლოგიური პროცესი	საშიშროების ხარისხი	ობიექტები, რომლებიც შესაძლებელია მოექცნენ საშიშ ზონაში	საინჟინრო-გეოლოგიური თვისებები
დანისპარაული	მეწყერი	მაღალი	საცხოვრებელი სახლები, ხიდები, ბათუმი-ადიგენის გზის მონაკვეთი	რთული გეოლოგიურ- გეომორფოლოგიური და ჰიდროგეოლოგიური პირობები, ქანების დაბალი ფიზიკურ- მექანიკური მაჩვენებლები
რიყეთი	ღვარცოფი	მაღალი	საცხოვრებელი სახლები, ხიდები, ბათუმი-ადიგენის გზის მონაკვეთი	რთული გეოლოგიურ- გეომორფოლოგიური და ჰიდროგეოლოგიური პირობები, ქანების დაბალი ფიზიკურ- მექანიკური მაჩვენებლები

ხულოს მუნიციპალიტეტში ყოველწლიურად უხვ ნალექებს, თოვლის დნობასა და ამინდის გაუარესებას ხშირად მოჰყვება მეწყრული პროცესების გააქტიურება მუნიციპალიტეტის ბევრ საოფელში. ამის შედეგად ძირითადად ზიანდება და იკეტება გარე სამყაროსთან საკომუნიკაციო გზები. ამგვარი პროცესები ძალზე მტკივნეულად აისახება სოფლების მოსახლეობის მდგომარეობაზე, რადგანაც აფერხებს სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობას, მოსახლეობა ვეღარ ახერხებს მიწების დამუშავებას, ზიანდება სათიბები, ზარალდება არამარტო სოფლის მოსახლეობა, არამედ ის მეწარმეები რომლებიც ეწევიან სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობასა და ისინი, ვისაც მინი საკალმახე მეურნეობები გააჩნიათ.

სივრცითი მოწყობის ჯგუფი

ბუნებრივი და კულტურული ფასეულობები

ფლორა და ფაუნა.

აჭარის ფლორისტული რაიონი მდებარეობს ხმელეთის ბიოლოგიური მრავალფეროვნებით მდიდარ რეგიონში კავკასიაში, რომელიც ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირმა (IUCN) შეიტანა მსოფლიოს იმ 34 "ცხელ წერტილთა" (Hotspots) ნუსხაში, რომლებიც ხასიათდება ყველაზე დიდი ბიოლოგიური მრავალფეროვნებითა და საფრთხეში მყოფი ხმელეთის ეკოსისტემების სიუხვით. ამავე დროს, გეოგრაფიული მდებარეობით ეს ტერიტორია შედის მსოფლიოში აღიარებულ 200 ეკორეგიონს შორის სახეობათა სიუხვის, ენდემიზმის მაჩვენებლის, ტაქსონომიური უნიკალურობის, წარმოშობის თავისებურებების და ჰაბიტატების იშვიათობის მიხედვით გამორჩეულ მცირე კავკასიონის სამხრეთ დასავლეთ კორიდორში. იგი ფიგურირებს ასევე მსოფლიოს ბიოლოგიური მრავალფეროვნების დონით უნიკალური და დაცვის საჭიროების თვალსაზრისით პრიორიტეტული 25 რეგიონის ნუსხაში – ტროპიკული ანდეზის, ბრაზილიის ატლანტიკური ტყეების, მადაგასკარის, ფილიპინების, ახალი ზელანდიის, ხმელთაშუა ზღვისპირეთის და სხვათა გვერდით. ამის გამოხატულებაა აგრეთვე ის ფაქტი, რომ ველური ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის (WWF) ინიციატივაში “ევროპის ტყეების 100 ცხელი წერტილის შესახებ,” ანუ დაუცავ ტყეთა 100 მონაკვეთის შესახებ, რომლებიც აუცილებლად საჭიროებენ დაცვას, ერთ-ერთი უპირველესი პრიორიტეტი მიენიჭა აჭარის უნიკალურ ტყის ეკოსისტემებს.

ფიტოგეოგრაფიული დაყოფის თანამედროვე სქემის მიხედვით, ხულოს ტერიტორია ფლორისტული კომპლექსების სახეობრივი შემადგენლობითა და ისტორიით, ფლორის სისტემატიკური სტრუქტურით, უძველესი ხმელთაშუაზღვისპირეთის სამყაროს, სუბ-ხმელთაშუაზღვისპირეთის ოლქის, კოლხეთის ანუ აღმოსავლეთ ევქსინის პროვინციის აჭარა-შავშეთის ოკრუგს განეკუთვნება და მის ფლორისტულ მრავალფეროვნებას საფუძვლად ედება მესამეული პერიოდის ხმელთაშუაზღვისპირეთის ფლორისტული ბირთვისაგან განვითარებული ავტოქტონური წარმოშობის ფლორა (გაგნიძე 1996, Гагნიძე 1974).

ვ. გულისაშვილის (Гулисашвили 1964) მიერ კავკასიის ტყეების ბუნებრივ ზონებად დარაიონების მიხედვით, აჭარა მიეკუთვნება დასავლეთ ამიერკავკასიის ბუნებრივ-ისტორიულ ოლქს. აქ ზღვის კლიმატი ტენიანი, თბილი და მდგრადია. ზღვის ჰავის გავლენით მიახლოებულია სუბტროპიკულ ჰავასთან. ნალექების სიუხვე და სხვა ხელსაყრელი ფაქტორები ქმნიან ტყემცენარეულობის წარმატებით ზრდა-განვითარების პირობებს. აქ შენარჩუნებულია მესამეული პერიოდის რელიქტური ფლორა, რომელიც ატარებს „კოლხური ფლორის“ სახელწოდებას. ოლქი ხასიათდება მერქნიან სახეობათა მრავალფეროვნებით, რელიქტურ მცენარეთა სიუხვითა და საკმაოდ მაღალი ენდემიზმით.

ხულოს ადმინისტრაციულ ტერიტორიაზე ტყით დაფარული ფართობები მოიცავს ზღვის დონიდან 400-2200 მ სიმაღლეებს, ძირითადი ნაწილი კი წარმოდგენილია აჭარა-იმერეთის, შავშეთის და არსიანის ქედებზე მდებარეობს დიდ კომპაქტურ მასივებად და ემიჯნება სუბალპურ იალაღებს, რომლის ყველაზე მაღალი მთებია: ხევა (2812 მ მ.ზ.დ.-დან) შავშეთის ქედზე და თავინაური (2662 მ მ.ზ.დ.-დან) მესხეთის ქედზე.

ხულოს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ტყეების გავრცელება ექვემდებარება ვერტიკალური სარტყლიანობის კანონზომიერებას: დასაგეგმარებელი ტერიტორიისათვის დამახასიათებელია

შერეული (წიწვოვან-ფოთლოვანი) ტყეების ქვესარტყელი მუქწიწვიანების (Oriental Spruce -Picea orientalis, Sosnowsky's pine -Pinus sosnovskyi და ფოთლოვნების - Oriental beech -Fagus orientalis, Oriental Hornbeam- Carpinus orientalis, Field maple -Acer campestre, Norway maple -A. platanoides და სხვათა პოლიდომინანტური დაჯგუფებებით), დამახასიათებელია შიგამთიანი აჭარის ზ.დ. 300 მ-დან 1500-1600 მ-მდე ჩრდილო-ექსპოზიციის ფერდობებისათვის და ზ.დ 800 მ-დან 1500-1600 მ-მდე სამხრეთი-ექსპოზიციის ფერდობებისათვის;

წიფლის (Oriental beech-Fagus orientalis) ტყეების ქვესარტყელი დამახასიათებელია ზღვისპირა აჭარის გორაკბორცვიანი ზონისათვის ზ.დ 1100 მ-დან 1900-1950 მ-მდე;

ნაძვისა და სოჭის (Oriental Spruce-Picea orientalis, Caucasian fir-Abies nordmanniana) ტყეების ქვესარტყელი (ზ.დ 1500-1600 მ-დან 2000-2100 მ-მდე);

სუბალპური სარტყლის მცენარეულობა 2000-2100მ-დან 2400 მ.-მდე ზ. დ.-დან

ზღვის დონიდან 2000-2100მ-დან 2300-2400მ-მდე ვრცელდება. სუბალპური სარტყელი ტყისა და ალპური სარტყლის მცენარეულობათა შორის ბრძოლის სარტყელია, რომელშიც ერთმანეთის გვერდით არსებობისათვის იბრძვიან ტყის, მდელოსა და ბუჩქნარების ტიპის ცენოზები. შესაბამისად სუბალპურ სარტყელში გამოირჩევა სამი ზოლი. ქვედა ზოლი, რომელშიც ტყის სარტყლის ელემენტები სჭარბობენ, შუა ზოლი ტიპური სუბალპური სარტყლის ელემენტებით და ზედა ზოლი ალპური სარტყლის ელემენტების სიჭარბით.

დამახასიათებელია სუბალპური ნაძვნარ-სოჭნარების, წიფლნარების და არყნარების, ტყე-ბუჩქნარების, მაღალბალახეულობის, სუბალპური და ალპური მდელოების, აგრეთვე კლდის და ნაშალ-ლორდიანების ფლორისტული კომპლექსები მესამეული პერიოდის კოლხური და კავკასიური ელემენტების მნიშვნელოვანი მონაწილეობით; მაღალმთის სფაგნუმთან-ისლიანი ტბები და ჭარბტენიანი მდელოები, დროზერიანი ჭაობები ბორეალური სახეობების მონაწილეობით; ასევე ნაშალ-ლორდიანების ფლორისტული კომპლექსები კავკასიური და წინა აზიური სახეობების მონაწილეობით.

სივრცითი მოწყობის ჯგუფი

სუბალპური სარტყლის მცენარეული ფორმაციები ძირითადად მეორადი საზღვრებითაა წარმოდგენილი და მათ თანამედროვე სტრუქტურულ აგებულებას და გავრცელების საზღვრებს არა მარტო კლიმატური ფაქტორები, არამედ ანთროპოგენური ზემოქმედებებიც განაპირობებენ. სუბალპური მდელოები სუბალპური მადალბალახეულობის ერთგვარ გაგრძელებას წარმოადგენს. ბალახეულობის სიმაღლე აქ 1 მ-მდეა. სუბალპური მდელოები განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან ფლორისტული შემადგენლობით. შესაბამისად გამოიყოფა სამი ძირითადი ჯგუფი-მარცვლოვანი, მარცვლოვან-ნაირბალახოვანი და ნაირბალახოვანი სუბალპური მდელოები.

ძუძუმწოვრები

62 ძუძუმწოვრის სახეობა იქნა რეგისტრირებული აჭარისწყლის გასწვრივ ჩატარებული ბიომრავალფეროვნების კვლევის დროს 2011 წელს, მაგრამ ასევე ცნობილია სხვა სახეობების არსებობა საკვლევ ტერიტორიაზე (Mott MacDonald, 2012b). ცხოველთა სახეობები, რომლებიც საქართველოსა და საერთაშორისო კანონმდებლობით და კონვენციებით არიან დაცულნი.

ორი გლობალურად გადაშენების პირას მყოფი სახეობა იქნა აღმოჩენილი 2011 წელს.

წავი (*Lutra lutra*), მოხსენიებული როგორც 'მოწყვლადი' საქართველოსა და IUCN „წითელ ნუსხებში“. წავი იშვიათად გვხვდება თევზისა და სხვა საკვები რესურსების სიმცირის გამო;

- მეჭელის ცხვირნალა (*Rhinolophus mehelyi*), აღნიშნული როგორც „მოწყვლადი“ IUCN-ის და საქართველოს „წითელ ნუსხებში“. მეჭელის ცხვირნალა და ხმელთაშუა ცხვირნალა აღნიშნულნი არიან საქართველოს „წითელ ნუსხაში“, როგორც „მოწყვლადი“. ევროპაში, ყველა დამურა დაცულია ევროპის გარეული სამყაროსა და ბუნებრივი ჰაბიტატების კონსერვაციის კონვენციით (ბერნი 1982) და ევროკომისიის დირექტივით ბუნებრივი ჰაბიტატებისა და ველური ფაუნისა და ფლორის კონსერვაციის შესახებ (1992). სულ, ოცი ევროპული დამურას სახეობა არის ცნობილი აჭარისწყლის მიდამოებიდან, რომელთაგან 15 დაფიქსირებული იქნა 2011 წლის კვლევების დროს. ამჟამად, საქართველოს წითელ ნუსხაში მხოლოდ ოთხი მათგანია შეტანილი, თუმცა ყველა მათგანი კონსერვაციის მნიშვნელობის უნდა იყოს საქართველოში. ზოგიერთი ძუძუმწოვრები არიან „კრიტიკული გადაშენების ან გადაშენების საფრთხის ქვეშ“ და მათი შეფასება მოხდა კრიტიკული ჰაბიტატის კრიტერიუმების მიხედვით.
- ევრაზიული ფოცხვერი (*Lynx lynx*) - ნავარაუდებია, რომ ეს სახეობა ბინადრობს ხულოს და ხულოს მუნიციპალიტეტების ტერიტორიაზე, თუმცა 2011 წელს ჩატარებული კვლევებით და ასევე უახლესი ლიტერატურული წყაროებით (გამა, 2012) ამ ფაქტის დასაბუთება ვერ მოხერხდა. აჭარის მთების ზოგიერთ მონაკვეთზე NACRES-ის მიერ აღწერილ იქნა ფოცხვერის არსებობის მხოლოდ ნიშნები (ბ. ლორთქიფანიძე);
- მურა დათვი (*Ursus arctos*) - ეს სახეობა დაფიქსირდა 2011 წელს მდ. მოდულისწყლის სანაპიროზე (მდ. ჭირუხისწყლის შენაკადი), გარდა ამისა ადგილობრივი მოსახლეობა იტყობინება დათვის არსებობას, მათ შორის სოფელი თეთრობი და ბეშუმი. მათი ამჟამინდელი ადგილმდებარეობა მოიცავს საჭარის თითქმის მთელ ტერიტორიას, გარდა სანაპირო ზოლისა. ნაპოვნი კვალების მიხედვით შეიძლება ითქვას, რომ მურა დათვი უხვადაა ტერიტორიაზე, თუმცა ზუსტი მონაცემები ამ საკითხთან დაკავშირებით არ არსებობს (ლორთქიფანიძე, 2010; ბ. ლორთქიფანიძე);
- წითელ-ზურგისანი მემინდვრია (*Myodes glareolus ponticus*) (ამჟამად *Clethrionomys glareolus ponticus*) - ეს სახეობა ნახსენებია აჭარის ლიტერატურაში (IUCN, 2012), თუმცა 2011 წლის კვლევის დრო არ დაფიქსირებულა;
- ჩრდილოეთის არჩვი (*Rupicapra rupicapra*) - ცნობილია, რომ ეს სახეობა ბინადრობს აჭარისწყლის ჩრდილოეთით, ქედიდან აღმოსავლეთით (IUCN, 2012) და აჭარის სხვა ტერიტორიებზე (ბ. ლორთქიფანიძე), თუმცა 2011 წლის კვლევის დრო არ დაფიქსირებულა და ამ ბოლო პერიოდში არც მოსახლეობას განუცხადებია მისი აჭარისწყლის აუზის აღმოსავლეთ ნაწილში დანახვის შესახებ;
- ველური ნიამორი (*Capra aegagrus*) - ისტორიულად ეს სახეობა ბინადრობდა აჭარის სამხრეთ და სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილებში, თუმცა ამ ტერიტორიებზე ის აღარ ფიქსირდება (Weinberg et al., 2008; ბ. ლორთქიფანიძე).

სხვა ძუძუმწოვართა სახეობები, რომლებიც არის საქართველოს წითელ ნუსხაში, გამოვლენილნი არიან:

- პრომეთეს მემინდვრია (*Prometheomys schaposchnikowi*), აღნიშნული როგორც „მოწყვლადი“ საქართველოს წითელ ნუსხაში;
- ზაზუნა (*Cricetulus migratorius*) აღნიშნული როგორც „მოწყვლადი“ საქართველოს წითელ ნუსხაში;
- კავკასიური ციყვი (*Sciurus anomalus*) – „მოწყვლადი“, ბინადრობს ხელვაჩაურსა (საკვლევ ტერიტორიის დასავლეთით და მის ფარგლებს გარეთ) და ხულოში, თუმცა შესაძლებელია ფიქსირდებოდეს შუახევშიც (Mott MacDonald, 2012).

ზემოთ ჩამოთვლილი სახეობები აჭარასა და საქართველოში კონსერვაციის მნიშვნელობის არიან.).

ფრინველები

სახეობათა სახელები, რომლებიც მოხსენიებულია ამ ქვეთავში, შეესაბამება International Ornithologists' Union (IOU) „მსოფლიო ფრინველთა სახელებს“ (Gill and Donsker, 2012). შავი ზღვის აღმოსავლეთ სანაპირო, განსაკუთრებით კი ბათუმის ტერიტორია, წარმოადგენს შემოდგომაზე მტაცებელი ფრინველების მიგრირების ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან დერეფანს ევრაზია-აფრიკის სამიგრაციო სისტემაში (Verhelst et al., 2011). 2008-2009 წლებში შემოდგომაზე მიგრირებადი ფრინველების დათვლით გამოვლინდა, რომ ამ ტერიტორიაზე მიგრირებს ათი სახეობის

მსოფლიო პოპულაციის 1%: *Pernis apivorus*, *Buteo buteo vulpinus*, *Milvus migrans*, *Accipiter nissus*, *Accipiter brevipes*, *Circus pygargus*, *Circus macrourus*, *Aquila pomarina*, *Aquila clanga*) და *Aquila pennata*. ბათუმთან სამიგრაციო დერეფანი ვიწროა, რადგან ფრინველები მიგრირებენ შავ ზღვასა და მცირე კავკასიონის მთებს შორის. ბათუმის სამხრეთი შემოდგომის გადამფრენები მიგრირებენ შავი ზღვის სანაპიროს გასწვრივ ან მიჰყვებიან ჭოროხის ხეობას (Verhelst et al., 2011). 2012 წლის შემოდგომასა და 2013 წლის გაზაფხულზე ჩატარებული კვლევების შედეგების მიხედვით, რომლის მიზანი იყო ელექტროგადამცემი ხაზის მარშრუტის დადგენა (Mott MacDonald, 2013), გაირკვა, რომ მტაცებელი ფრინველების და წეროების მიგრაცია უფრო ინტენსიურია დასავლეთ მხარეს (ჭოროხი-აჭარისწყლის შესართავსა და ბათუმს შორის არსებულ მონაკვეთზე). 2012 წლის შემოდგომაზე დაფიქსირებული ფრინველების ყველაზე დიდი ჯგუფში უპირატესად ჭარბობდნენ *Buteo buteo vulpinus* (32488) და *Milvus migrans* (1523). გაცილებით მეტი ფრინველი დაფიქსირდა 2013 წლის გაზაფხულზე (განსაკუთრებით ჭოროხი-აჭარისწყლის შესართავსა და ბათუმს შორის არსებულ მონაკვეთზე), სადაც დომინანტი შემდეგი ხუთი სახეობა იყო: *Pernis apivorus* (7384), *Buteo buteo vulpinus* (3046), დაუდგენელი საშუალო ზომის მტაცებელი (2641), *Buteo* სახეობები (2241) და *Merops apiaster* (1557 ტოპოგრაფიული პირობების გამო აჭარისწყლის ხეობაში ფრინველთა 78% დაფრინავს 60 მ სიმაღლეზე. ფრინველთა მრავალფეროვნება აჭარისწყლის გასწვრივ შედარებით მაღალია, ასახავს სახეცვლილ და ბუნებრივი ჰაბიტატების მრავალფეროვნებას ხეობის გასწვრივ და მის პოზიციას საერთაშორისოდ მნიშვნელოვანი ბათუმის მიგრაციის ვიწრო ყელისთვის. ფრინველთა მრავალფეროვნება ყველაზე დიდია ხელვაჩაურისა და ხულოს მუნიციპალიტეტებში. სულ 161 სახეობა იქნა დაფიქსირებული ხულოს ტერიტორიის ფარგლებში დღეისათვის. ამათგან, შემდეგნი არიან დაცულები და გადაშენების პირას მყოფი სახეობები:

- 1 კავკასიური ენდემური სახეობა: *Lyrurus mlotosiewiczzi* (კავკასიური როჭო), რომელიც დაფიქსირდა კინტრიშის, აჭარა-იმერეთის და შავშეთის ხულოს IBA-ში;
- 157 სახეობა ჩამოთვლილია ორ შესაბამის საერთაშორისო კონვენციაში (42 სახეობა მიგრირებადი სახეობებისა და ველური ცხოველების კონსერვაციის კონვენციაში (ასევე ცნობილი როგორც CMS ან ბონის კონვენცია) და 27 სახეობა აფრიკულ-ევრაზიული წყლის ფრინველების კონსერვაციის შეთანხმებაში (ასევე ცნობილი როგორც AEWFA ან აფრიკულ-ამერიკული წყლის ფრინველების შედარება);
- 3 სახეობა გლობალურად გადაშენების პირას მყოფი: დიდი მყივანი არწივი (*Aquila clanga*)- „მოწყვლადი“, ბეგობის არწივი (*Aquila heliaca*)- „მოწყვლადი“, ფასკუნჯი (*Neophron percnopterus*)- „გადაშენების საფრთხის ქვეშ“;
- 14 სახეობა არის ეროვნულად გადაშენების საფრთხის წინაშე და არის კლასიფიცირებული როგორც „მოწყვლადი“ კრიტიკულად გადაშენების საფრთხეში მყოფი საქართველოს „წითელ ნუსხაში“, მაგალითად *Falco naumanni* – „კრიტიკული გადაშენების საფრთხის ქვეშ“, *Falco vespertinus* – „გადაშენების საფრთხის ქვეშ“, *Aquila chrysaetos* - „მოწყვლადი“, *Buteo rufinus*- „მოწყვლადი“.

გლობალურად და ეროვნულად გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ფრინველთა სახეობები მთელი წლის განმავლობაში იმყოფებიან აჭარისწყლის მიდამოებში, კერძოდ კი ფრინველთა მიგრაციის პერიოდებში. მნიშვნელოვანი ფრინველთა სახეობები დაფიქსირებული გვიანი შემოდგომის კვლევების დროს აჭარისწყალზე, მოიცავს დიდი მყივანი არწივი (*Aquila clanga*), ბეგობის არწივი (*Aquila heliaca*), ქორცქვიტა (*Accipiter brevipes*), ოქროს არწივი (*Aquila chrysaetos*), მეყორღნე კაკაჩა (*Buteo rufinus*), ლაკლაკი (*Ciconia ciconia*), ყარყატი (*Ciconia nigra*), ორბი (*Gyps fulvus*) და ველის კირკიტა (*Falco naumanni*).

იხტიოფაუნა

აჭარისწყლის მდინარის აუზის მდინარეებში შემდეგი სახეობებია გავრცელებული: კოლხური ციმორი, ანატოლიური ხრამული, კოლხური წვერა, კოლხური ხრამული, კავკასიური ღორჯო, კოლხური ხრამულა, კარჩხალი, ანგორა ლოუჩი, და კალმახი. გვხვდება ასევე იშვიათი შავი ზღვის ორაგული და ევროპული გველთევზა.

მდინარე აჭარისწყლის იქთიოფაუნა გამოირჩევა მაღალი დონის ენდემური და ბიოლოგიური კონსერვაციული ღირებულებით. 16 სახეობაა აღმოჩენილი, ორი ენდემურია შავი ზღვის აუზისათვის, ექვსი-კოლხეთის, ორი - კოლხეთი - ანატოლიაში, ორი- ენდემურია კავკასიაში. სამი სახეობა შედის საქართველოს წითელი წიგნის ნუსხაში, ხოლო 6 სახეობა შედის ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის(IUCN) წითელი წიგნის ნუსხაში.

მთისწინა და მთიან წელში იქთიოფაუნა შედარებით ღარიბია, თუმცა ეკოლოგიური და სამომავლო თევზსამეურნეო პოტენციალის თვალსაზრისით შეუდარებლად მნიშვნელოვანი.

კულტურული მემკვიდრეობის თვალსაზრისით დასაგეგმარებელ ტერიტორიაზე ან მის მახლობლად რაიმე სახის ღირებული არქიტექტურული ან კულტურული ძეგლები არ მდებარეობს

დოკუმენტური კვლევა

საკადასტრო მონაცემები და საკუთრების ანალიზი

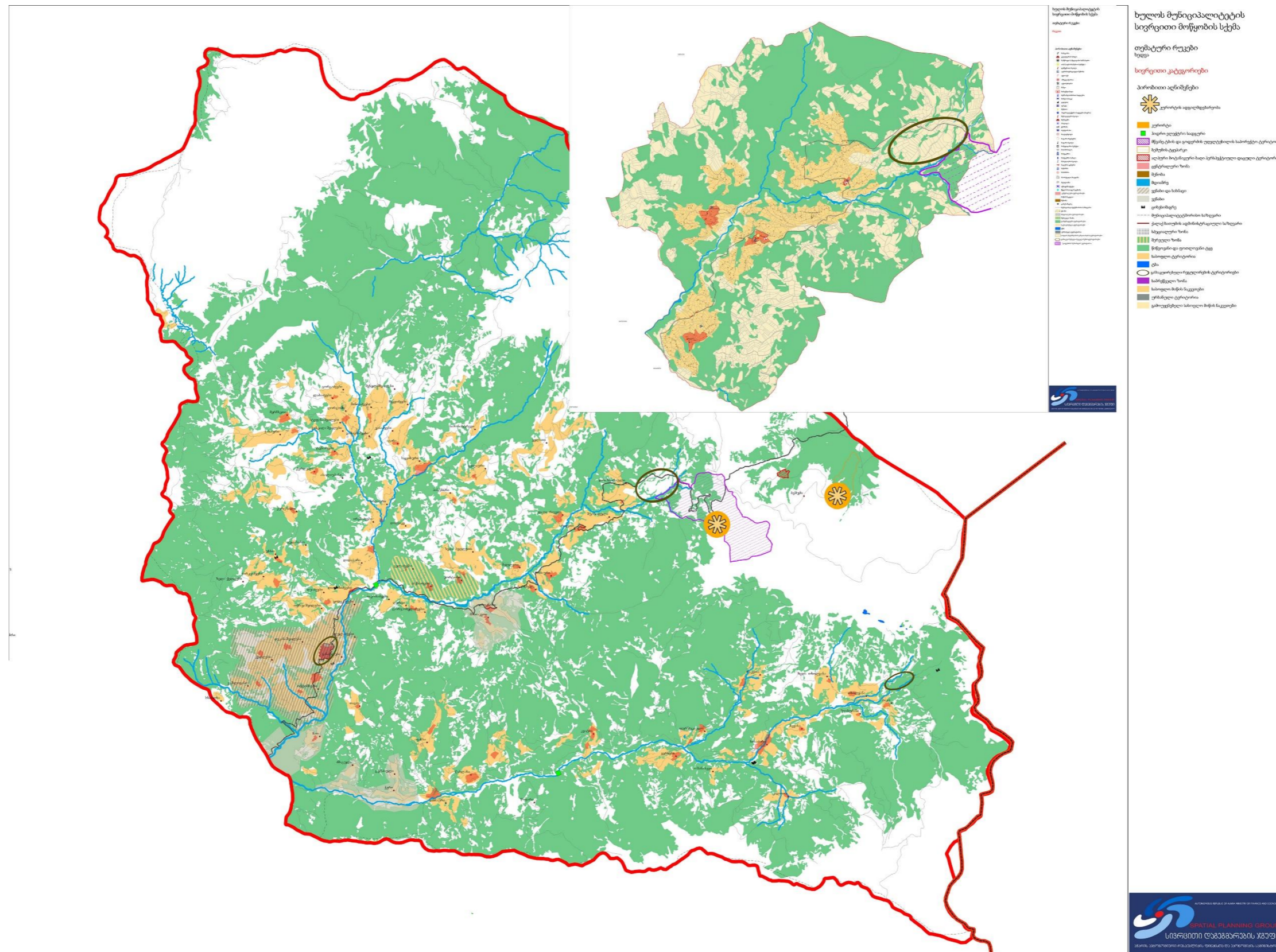
საპროექტო ტერიტორიაზე 2020 წლის ოქტომბრის მდგომარეობით რეგისტრირებულია 151 მიწის ნაკვეთი. აქედან 67 სახელწიფო ხოლო 84 კერძო საკუთრებაშია. სულ საკუთრებაში არსებული დარეგისტრირებული მიწის ნაკვეთების ფართობი 379212 მ² -ია , საიდანაც სახელწიფო 169975 მ², ხოლო კერძო 209237 მ² საკუთრებაშია.

#	ფართი	#	ფართი	#	ფართი	#	ფართი
1	6000.07	51	1355.14	101	3000.08	151	904.48
2	5900.31	52	1000.16	102	3995.29		
3	5900.31	53	2000.23	103	4379.88		
4	3500.16	54	2499.74	104	2199.80		
5	1900.18	55	442.75	105	3995.69	კერძო	209237.02
6	5900.35	56	849.85	106	1755.36		
7	2799.93	57	998.07	107	4000.04	სახელმწიფო	169975.60
8	3000.09	58	117.62	108	3200.25		
9	1000.02	59	2382.42	109	2998.49	სულ	379212.63
10	1499.72	60	810.64	110	5898.00		
11	7377.89	61	1360.02	111	315.28		
12	4000.14	62	3700.04	112	2699.98		
13	5900.07	63	570.68	113	702.04		
14	499.66	64	429.38	114	5000.20		
15	300.86	65	4999.75	115	1200.46		
16	501.33	66	5829.51	116	205.48		
17	300.25	67	522.06	117	1149.92		
18	193.00	68	1543.00	118	7000.10		
19	120.59	69	165.02	119	2150.06		
20	199.67	70	111.14	120	329.35		
21	1099.43	71	1000.03	121	324.40		
22	544.47	72	268.21	122	1768.63		
23	4999.83	73	1732.19	123	2200.46		
24	290.92	74	6000.04	124	3749.20		
25	1433.53	75	250.86	125	2200.29		
26	66.45	76	2455.58	126	8744.17		
27	2000.28	77	8.36	127	1148.09		
28	3499.52	78	7.28	128	4000.28		
29	3470.77	79	309.57	129	5900.18		
30	29.40	80	890.37	130	5900.22		
31	1000.43	81	35.63	131	12621.96		
32	4000.01	82	2064.41	132	2899.72		
33	1895.42	83	2444.02	133	1499.99		
34	89.33	84	55.94	134	1999.59		
35	1000.13	85	2500.18	135	2000.24		
36	2710.06	86	2500.35	136	3476.23		
37	5900.31	87	1000.18	137	4439.12		
38	5000.14	88	1000.20	138	3829.26		
39	2000.38	89	3499.76	139	600.02		
40	3185.14	90	1023.68	140	2195.48		
41	1300.03	91	3999.81	141	2494.82		
42	500.01	92	2059.98	142	778.84		
43	2684.55	93	1500.15	143	5022.14		
44	5897.67	94	1477.90	144	1899.83		
45	2999.84	95	4000.19	145	1398.20		
46	48.37	96	3587.96	146	713.52		
47	1900.06	97	812.19	147	18709.60		
48	1500.48	98	5000.01	148	4960.63		
49	2715.13	99	232.74	149	1524.60		
50	1354.28	100	2100.41	150	5415.46		

სამართლებრივი აქტების მონაცემები

ხულოს მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

სივრცითი მოწყობის ჯგუფი

დარგობრივი გეგმები არ არის შემუშავებული და დამტკიცებული.

კანონები/ კანონქვემდებარე აქტები

„საქართველოს სივრცის დაგეგმარების, არქიტექტურული და სამშენებლო საქმიანობის კოდექსი“ საქართველოს კანონი;

საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 3 ივნისის №260 დადგენილება „სივრცის დაგეგმარებისა და ქალაქთმშენებლობითი გეგმების შემუშავების წესის შესახებ“;

საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 3 ივნისის №261 დადგენილება „ტერიტორიების გამოყენების და განაშენიანების რეგულირების ძირითადი დებულებების შესახებ“ ;

ტექნიკური რეგლამენტების მოთხოვნები

საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის 2008 წლის 25 აგვისტოს N 1-1/1743 ბრძანება „დაპროექტების ნორმების – „სამშენებლო კლიმატოლოგია“ – დამტკიცების შესახებ“;

საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მინისტრის 2009 წლის 7 ოქტომბრის N 1-1/2284 ბრძანება „სამშენებლო ნორმების და წესების „სეისმომედეგი მშენებლობა“ (პნ 01.01-09) – დამტკიცების შესახებ“.

წინასაპროექტო კონცეფცია

საპროექტო არეალი (114,8 ჰა) წარმოადგენს ძირითადად სწორ, გაუნაშენებელ, მცირე მდინარეების ხეობით დაქსელილ ტერიტორიას, კურორტ „გოდერძის“ მიმდებარედ ჩრდილოეთ მხრიდან.

ქალაქმშენებლობითი გადაწყვეტა - კონცეფციის მიხედვით დაგეგმილია ცენტრალური (ბათუმი-ახალციხე) შიდასახელმწიფოებრივი გზის ორივე მხარეს (გზიდან დასავლეთით და აღმოსავლეთით) განვითარება - ერთისმ მხრივ საზოგადოებრივი სივრცეების (აღმოსავლეთით) და მეორეს მხრივ საცხოვრებელი უბნების განთავსებით (დასავლეთით). იქიდან გამომდინარე რომ, ამგვარმა განვითარებამ არ გამოიწვიოს შიდასახელმწიფოებრივი გზის შიდაკვარტალურად გარდაქმნა, როგორც ვიზუალური ასევე ქალაქმშენებლობითი თვალსაზრისით, კონცეფციით გათვალისწინებულია საცხოვრებელი უბნების დასაგეგმარებელი ტერიტორიის სიღრმეში განთავსება, გზის მოშორებით.

აღმოსავლეთ ნაწილში დაგეგმილია სასტუმრო კომპლექსის (ამაღლებული ტერიტორიაზე პანორამული ხედით) საზაფხულო ბანაკისა და სპორტული ცენტრის განთავსება. დასავლეთ (საცხოვრებელ) ნაწილში კი სამი ურთიერთდაკავშირებული დაბალსართულიანი განაშენიანების განვითარება, შიდაკვარტალური რეკრეაციებით და ცენტრალური გზიდან კვარტლებში ორი დამოუკიდებელი შესასვლელით.

საპროექტო ტერიტორიაზე გამოყოფილია ბიატლონისათვის არენის, სასროლეთისა და საჯარო მოწოდების გამოსაყენებელი არეალი. ასევე შესაძლო შიდა კავშირისათვის (კურორტ გოდერძის ძირითად ნაწილთან) განკუთვნილი საბაგრო გზის მოწყობის სავარაუდო ტერიტორია.

არქიტექტურულ-მოცულობითი გადაწყვეტა - საცხოვრებელი ზონები დაგეგმილია ოთხი ტიპის განაშენიანებით. 1. სააგარაკე საცხოვრებელ ზონაში - ინდივიდუალური საცხოვრებელი კოტეჯების სახით, რომელთა სიმაღლე არ უნდა აღემატებოდეს 2 სართულს მანსარდული ან ნახევრადმანსარდული სართულის ჩათვლით. 2. დაბალი ინტენსივობის საცხოვრებელი ზონა, სადაც შესაძლებელია ერთიანი სისტემაში მოქცეული მცირე საოჯახო სასტუმროების ან ინდივიდუალური საცხოვრებელი ბლოკირებული სახლების მშენებლობა, რომელთა სიმაღლე არ უნდა აღემატებოდეს 3 სართულს მანსარდული ან ნახევრადმანსარდული სართულის ჩათვლით. 3. საშუალო ინტენსივობის საცხოვრებელი ზონაში - შესაძლებელია ცალკე მდგომი მრავალბინიანი ან საოჯახო სასტუმროს მშენებლობა, რომელთა სიმაღლე არ უნდა აღემატებოდეს 5 სართულს მანსარდული ან ნახევრადმანსარდული სართულის ჩათვლით. 4. მაღალი ინტენსივობის საცხოვრებელი ზონაში, დაგეგმილი სასტუმროების მშენებლობა, მიზანშეწონილია განხორციელდეს ჩამოყალიბებული რელიეფის გათვალისწინებით - ტერასულად, რომლის სართულების რაოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს 6 სართულს მანსარდული ან ნახევრადმანსარდული სართულის ჩათვლით.

განაშენიანებული ტერიტორია არ აღემატება 20 ჰექტარს ანუ მთელი ტერიტორიის 18% -ს.

წინასწარი ტექნიკური მახასიათებლები:

სააგარაკე საცხოვრებელი ზონა სზ-1	7,70 ჰა
დაბალი ინტენსივობის საცხოვრებელი ზონა სზ-2	1,84 ჰა
საშუალო ინტენსივობის საცხოვრებელი ზონა სზ-3	2,68 ჰა
მაღალი ინტენსივობის საცხოვრებელი ზონა სზ-4	0,83 ჰა
შიდაკვარტალური რეკრეაცია	9,07 ჰა
სპორტული ზონა	1,82 ჰა
სპორტული ზონა (ბიატლონი)	2,02 ჰა
საზაფხულო ბანაკის ზონა	3,63 ჰა
საერთო საგებლობის ავტოსადგომები	1,02 ჰა
საპროექტო შიდაკვარტალური საავტომობილო გზები	3,28 კმ
სარეზერვო ტერიტორიების გამოყენების მიახლოებითი პოტენციალი	3,0 ჰა

სივრცითი მოწყობის ჯგუფი

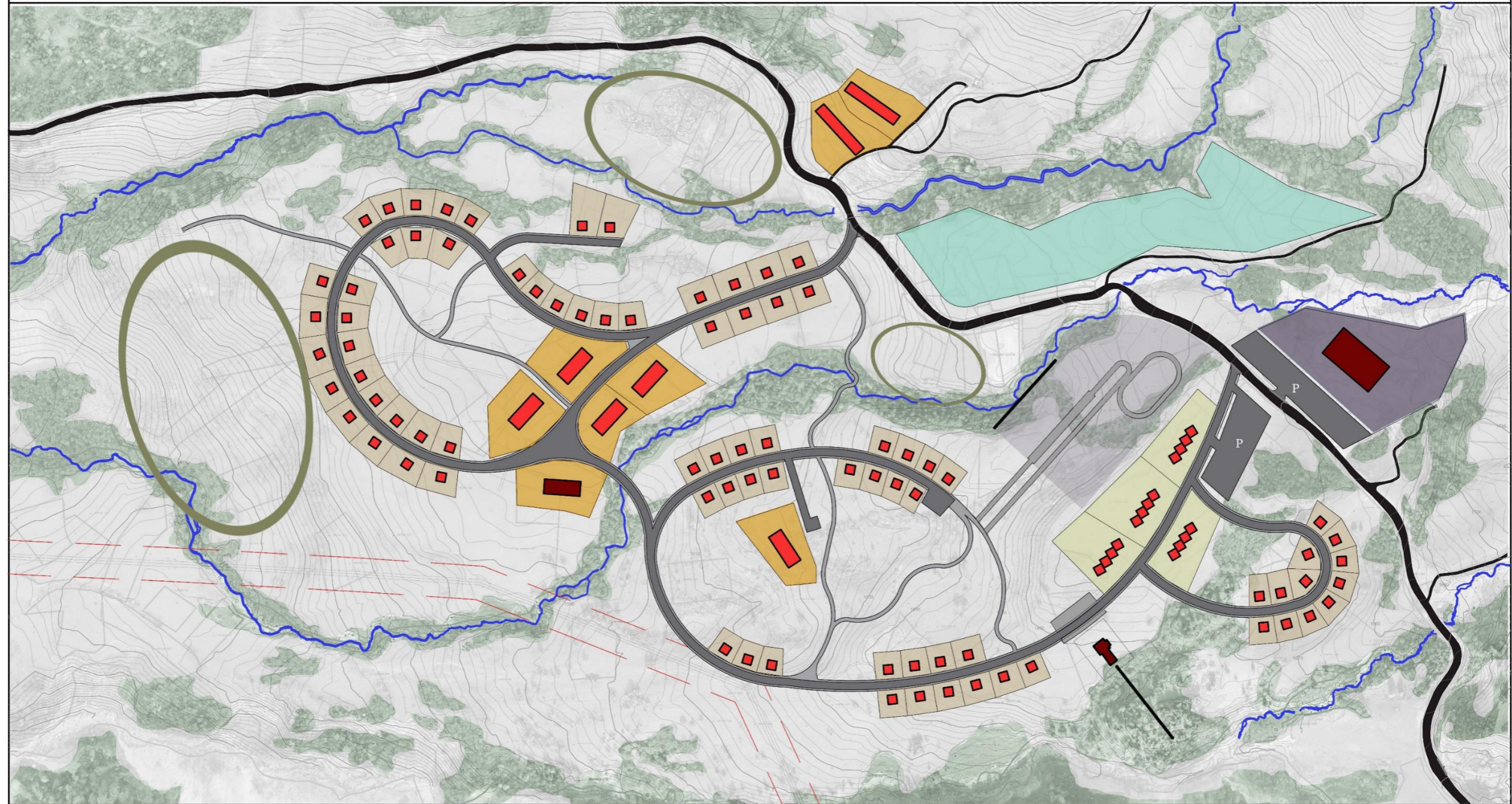
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის
ფინანსთა და ეკონომიკის
სამინისტრო

პირობითი აღნიშვნები	მიწის ნაკვეთები	საზღაგრო
ბათუმი ახალციხის გაზა	საპროექტო შენობა	მაღალი ინტენსივობის საცხოვრებელი ზონა (სზ-4)
მთავარი კორიზონტალი	საზოგადოებრივი შენობა	საშუალო ინტენსივობის საცხოვრებელი ზონა (სზ-3)
მდინარე	სპორტული ზონა ბიატლონი	დაბალი ინტენსივობის საცხოვრებელი ზონა (სზ-2)
მდ. მამვის ზუფერული ზონა	სპორტული ზონა	
საპროექტო გაზა	საზაფხულო ბანაკი	
ავტოპარკინგი	სარეზერვო ტერიტორიები	
საპროექტო საფეხმავლო გაზა		

კურორტი გოდერძის მიმდებარე
ტერიტორიის სივრცითი
დაგეგმარების პროექტი

ზონირება

სივრცითი მოწყობის ჯგუფი

